

پژوهشنامه تربیتی
دانشگاه آزاد اسلامی وامد بجنورد
شماره هجدهم - بهار ۸۸

رابطه دانش مدیریتی مدیران با اثربخشی و سلامت سازمانی مدارس متوسطه شهر مشهد

دکتر محمدرضا آهنچیان^۱
وجیهه ظهورپرورنده^۲

چکیده

این پژوهش به بررسی رابطه دانش مدیریتی مدیران با اثربخشی و سلامت سازمانی مدارس متوسطه شهر مشهد پرداخته است. برای انجام این امر دو نمونه از دو جامعه مستقل از یکدیگر مدنظر قرار گرفته‌اند. در این پژوهش برای سنجش میزان دانش مدیریتی مدیران، ۴۰ مورد نمونه از بین جامعه مربوط به مدیران مدارس و برای سنجش میزان اثربخشی و سلامت سازمانی مدارس ۲۰۰ مورد نمونه از بین جامعه مربوط به دبیران مورد مطالعه قرار گرفتند. در تحقیق حاضر که با روش پیمایشی انجام گرفته است برای سنجش هر کدام از متغیرهای فوق از سه پرسشنامه جداگانه استفاده شده است. نتایج به دست آمده گویای این امر است که رابطه‌ای معنادار بین دانش مدیریتی مدیران با اثربخشی و سلامت سازمانی مدارس وجود ندارد.

کلید واژه‌ها

دانش مدیریت، اثربخشی، سلامت سازمانی، مدیران مدارس متوسطه، دبیران مقطع متوسطه.

---

^۱ عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی

^۲ دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه تهران

... (ابطه دانش مدیریتی مدیران با اثربخشی و ...)

مقدمه

در گذشته‌ای نه چندان دور که مالکیت با مدیریت توأم بود، سازمان‌ها و از جمله سازمان‌های آموزشی بر اساس قابلیت‌های اتفاقی فردی به عنوان مدیر اداره می‌شد. حتی تا مدت‌ها پس از آن نیز که نظام سازمانی شکل رسمی‌تر و گسترده‌تری یافت این جنبه بر سرنوشت سازمان اثر می‌گذاشت. در مدیریت امروز هنوز هم بر سر مسأله علم، فن یا هنر بودن مدیریت بحث می‌شود و نتیجه‌ای ناقص و محافظه کارانه که ترکیبی از این سه است ارائه می‌گردد که البته چون چیزی را روشن نمی‌سازد، در مسأله بسیار مهم انتخاب مدیر هم اثری ندارد.

در نیمه دوم قرن بیستم استقبال شتاب‌زده ملت‌ها و دولت‌ها از آموزش و پرورش در کلیه سطوح، آثار مثبت و منفی در پی داشت. از جمله آثار منفی به جا مانده این بود که به ویژه در کشورهای در حال توسعه، آمادگی کافی برای پذیرایی مطلوب و شایسته از سیل داوطلبان وجود نداشت در نتیجه از سهم کیفیت، برای حفظ و ارتقای کمیت بهره گرفته شد. در بعد نیروی انسانی کمبود مزمن معلم سبب استخدام تعداد عظیمی از معلمان تعلیم نیافته شد که این‌ها اکنون به یکی از موانع عمده بهبود کیفیت تبدیل شده است.

در زمینه مدیریت وضع بحرانی‌تر بوده است زیرا کار کردن در نظامی که که به تکرار روزهای خود عادت کرده است به چیزی بیش از تخصص حرفه‌ای نیازمند است (همان). همه تحقیقاتی که بر روی «کیفیت» و «بهبود کیفیت» در آموزش و پرورش صورت می‌گیرد هدف اصلی ارتقای فرصت‌های رشد دانش‌آموزان را دنبال می‌کنند. آن چه چون یافته‌ای گران قیمت پراهمیت است آن است که کیفیت را نمی‌توان از بیرون تحمیل یا تزریق کرد بلکه باید آن را از دل این فرایندها استخراج کرد (هوی و دیگران، ۲۰۰۰). از این منظر تحلیل موضوعاتی چون اثربخشی و کارآیی در مجموعه بحث‌های مدیریتی کوششی برای دسترسی

پژوهشنامه تربیتی

بیشتر به چنین کیفیت درون زادی است. اقتباس کیفیت از درون مستلزم دانش فنی و پیچیده‌ای است که آسان به دست نمی‌آید و بر فرض دسترسی، مستلزم اصلاح و بهسازی مداوم است. ضرورت بهسازی دانش، زاینده تغییرات پی در پی در ساخت و محتوای آن از یک سو و تغییرات محیط به کارگیرنده دانش از سوی دیگر است. دانش پیش از هر چیز در باور به توانایی‌های خویشتن نفوذ می‌کند و به فرد احساس توانا بودن برای حل مساله در موضوع مرتبط با اندوخته‌های دانشی‌اش می‌بخشد. این احساس از یک سو چون تبدیل به انرژی بزرگی برای کوشش به سوی اهداف موضوعی می‌شود ارزشمند است اما از سوی دیگر این خطر را پدید می‌آورد که به همه تلاش‌های سر زده از دارنده خود مشروعیت ببخشد- در حالی که این تلاش‌ها به هر دلیل دقیق یا کافی نبوده است. اگر چه وجود و گسترش فناوری‌های نوین اطلاعاتی امکان دسترسی به اطلاعات را آسان ساخته است اما تضمینی برای کاربرد صحیح و مناسب آن را در میدان‌های واقعی ارائه نمی‌کند. به همین دلیل اکنون در شرایطی به سر می‌بریم که باید یک سره به مقایسه ارزش «عدم دانستن کافی» با «نداستن» پردازیم. از مدیران انتظار می‌رود برای کمک به بهبود کیفیت سازمان خود، پیش گام هر اقدام و روشی باشند که به تحقق آن می‌انجامد. اگر به یافته‌های پژوهشی که مدعی است دانش‌اندوزی جریانی برای کمک به ارتقای کیفیت است اعتماد کنیم دانشی که مدیران درباره کار خود و حوزه‌های اصلی آن دارند زمینه مناسبی برای رواج فرهنگ استفاده از دانش برای حل مشکلات سازمانی یا شغلی را فراهم می‌کند. این تحقیق می‌پرسد که آیا مدیران مدارس متوسطه از دانش مدیریتی برخوردارند و آیا دانش آنان در بهبود کار مدارس مؤثر واقع می‌شود؟

حاجی شوره (۱۳۷۳) در تحقیقی که به منظور «بررسی تأثیر عواملی چون سن، سابقه تدریس، تحصیلات عالی، تحصیل در رشته علوم تربیتی، سابقه معاونت و سابقه مدیریت بر اثربخشی مدیران مدارس» انجام داد به این نتیجه

رابطه دانش مدیریتی مدیران با اثربخشی و ... دست یافت که بین تحصیلات عالی، تحصیل در رشته مدیریت آموزشی و سایر گرایش‌های علوم تربیتی و سابقه مدیریت و اثربخشی مدارس رابطه معناداری وجود دارد.

ضیایی (۱۳۷۵) پژوهشی را با عنوان «بررسی رابطه میزان ثبات شغلی مدیران و میزان اثربخشی مدارس آنان» انجام داد. از مهم‌ترین یافته‌های پژوهشی وی می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- بین ثبات شغلی مدیران زن و اثربخشی مدارس در هر سه مقطع رابطه معناداری وجود ندارد. اما بین ثبات شغلی مدیران مرد و افزایش اثربخشی رابطه معناداری وجود دارد.

- بین ثبات شغلی مدیران با تجربه و اثربخشی مدارس رابطه معناداری وجود دارد.

- اثربخشی در مقطع متوسطه کمتر از سایر مقاطع است.

- بین ثبات شغلی مدیران و مدرک تحصیلی آنان رابطه معناداری وجود ندارد اما بین مدرک تحصیلی مدیران و اثربخشی مدارس آنها از نظر معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

حاجی‌پور (۱۳۷۵) در تحقیقی با عنوان «مطالعه و مقایسه سلامت سازمانی دبیرستان‌های دخترانه دولتی و غیرانتفاعی شهر تهران از دیدگاه دبیران» به نتایج زیر دست یافت:

- بین سلامت سازمانی دبیرستان‌های دخترانه دولتی و غیرانتفاعی در سطح فنی و مدیریتی تفاوت معناداری وجود دارد.

- بین سلامت سازمانی دبیرستان‌های دخترانه دولتی و غیرانتفاعی در سطح نهادی تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود.

- در بعد روحیه مدارس دولتی و غیرانتفاعی تفاوت معناداری با هم دارند.

- در بعد مراعات و حمایت منابع نیز بین دو گروه دبیرستان‌های دولتی و غیرانتفاعی تفاوت معناداری وجود دارد.
- در بعد وظیفه‌گرایی بین دو گروه دبیرستان‌های دولتی و غیرانتفاعی تفاوت معناداری وجود ندارد.

آهنچیان (۱۳۸۱) پژوهشی را تحت عنوان «رابطه اثربخشی مدیر و سلامت سازمانی مدارس راهنمایی و متوسطه استان زنجان» انجام داد. یافته‌های پژوهش نشان داد که در فرضیه اصلی وجود یا عدم وجود رابطه معنادار بین میزان اثربخشی سازمانی و سلامت سازمانی در کل رابطه‌ای بین این دو متغیر وجود دارد اما هنگام بررسی هر یک از مؤلفه‌های سلامت سازمانی در عامل نخست یعنی یگانگی نهادی این رابطه برقرار نیست. بررسی فرضیه دوم نشان داد که تفاوت معناداری بین دو مقطع از نظر میزان اثربخشی مدیر مشاهده نمی‌شود. فرضیه سوم به بررسی تفاوت درجه سلامت سازمانی مدارس راهنمایی و متوسطه می‌پردازد. با بررسی فرضیه چهارم روشن شد که بین میزان تحصیلات مدیر با اثربخشی سازمانی او رابطه معناداری وجود ندارد و بالاخره بررسی فرضیه پنجم نشان می‌دهد که در مجموع هفت عامل سلامت سازمانی بین درجه تحصیلی مدیر و سلامت سازمانی مدرسه رابطه‌ای برقرار است.

فرضیه‌های اصلی

- ۱- بین مدیران مدارس متوسطه شهر مشهد از لحاظ دارا بودن یا نبودن دانش مدیریتی تفاوت معناداری وجود دارد.
- ۲- آن دسته از مدیران متوسطه شهر مشهد که دارای دانش مدیریتی هستند به نحو اثربخش‌تری عمل می‌کنند.
- ۳- سلامت سازمانی آن دسته از مدیران مدارس متوسطه شهر مشهد که مدیران آن دارای دانش مدیریتی هستند بیشتر از مدارس است که مدیران است که فاقد این نوع دانش می‌باشند.

فرضیه‌های فرعی

- ۱- تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با رشته تحصیلی مرتبط و مدیران با رشته تحصیلی غیرمرتبط در مدارس متوسطه شهر مشهد وجود دارد.
- ۲- تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با درجه تحصیلی بالاتر و مدیران با درجه تحصیلی پایین‌تر وجود دارد.
- ۳- تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیرانی که در دوره‌های بلند مدت آموزش دیده‌اند تا مدیرانی که در دوره‌های کوتاه مدت و کارگاهی آموزش یافته‌اند در مدارس متوسطه شهر مشهد مشاهده می‌شود.
- ۴- تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با سابقه و مدیران کم سابقه آموزشی در مدارس متوسطه شهر مشهد وجود دارد.
- ۵- تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با سابقه و کم سابقه مدیریتی در مدارس متوسطه شهر مشهد وجود دارد.
- ۶- تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران زن و مرد مدارس متوسطه شهر مشهد وجود دارد.

روش

جامعه آماری این پژوهش مدارس مقطع متوسطه شهر مشهد می‌باشد. منظور از این مدارس، واحدهای آموزشی متوسطه شامل دبیرستان، هنرستان (کاردانش) و مراکز پیش‌دانشگاهی نواحی آموزشی مشهد که تحت نظارت سازمان آموزش و پرورش خراسان قرار داشته‌اند می‌باشد. نمونه آماری شامل ۴۰ مدرسه در نواحی یک، سه و شش مشهد است که شامل ۲۲ آموزشگاه دخترانه و ۱۸ آموزشگاه پسرانه می‌باشد. نمونه آماری در مجموع شامل ۲ هنرستان، ۳ پیش‌دانشگاهی و ۳۵۴ دبیرستان بوده است.

برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز در این تحقیق از سه پرسشنامه استفاده گردید که مشخصات آنان به شرح زیر است:

۱- پرسشنامه دانش مدیریتی. این پرسشنامه در دو بخش اصلی (۱) سازمان و تشکیلات نظام آموزشی (۲) وظیفه‌های مدیریتی و عملیاتی توسط محقق طراحی شده است. برای سنجش پایایی پرسشنامه فوق از آلفای کرانباخ استفاده شد و ضریبی برابر ۸۷٪ به دست آمد. و روایی محتوایی آن توسط پژوهش‌گر و همکاران وی مورد تایید قرار گرفت.

۲- پرسشنامه اثربخشی سازمانی: که مشتمل بر دو بخش است:

الف) مقیاس تعیین وضعیت سازمان. این مقیاس که خود از سه خرده مقیاس تشکیل شده است، برای تعیین اثربخشی سبک رهبری مدیر مورد استفاده قرار گرفته است. خرده مقیاس‌های آن عبارتند از (۱) روابط رهبر-عضو (۲) ساختار وظیفه و (۳) مسوولیت و اختیار.

ب) تست توصیفی سازگاری اثربخشی رهبری که ۱۲ موقعیت را به صورت موردی برای مدیران مدارس ارائه می‌کند. پایایی این پرسشنامه از طریق آلفای کرانباخ ۹۳٪ به دست آمد و روایی آن به استناد پژوهش‌های قبلی مورد توجه قرار گرفت.

۳- پرسشنامه سلامت سازمانی: این پرسشنامه ابعاد هفتگانه سلامت سازمانی را در بر می‌گیرد که عبارتند از یگانگی نهادی، نفوذ مدیر، ملاحظه‌گری، ساختدهی، پشتیبانی منابع، روحیه و تأکید علمی (علاقه‌بند، ۱۳۷۸). پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرانباخ ۹۱٪ به دست آمد و روایی آن به استناد پژوهش‌های قبلی مورد توجه قرار گرفت.

یافته‌ها

فرضیه اول: بین مدیران مدارس متوسطه شهر مشهد از لحاظ دارا بودن یا نبودن دانش مدیریتی تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به فرضیه فوق و متغیرهای مورد مطالعه از آزمون T استفاده شد. نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انجام این امر در جدول ۱ آمده است.

جدول (۱)

دانش مدیریت	نمره T	درجه آزادی	معناداری T	اختلاف میانگین
برابری واریانس‌ها	-۷/۵۰	۳۸	۰/۰۰۰	-۵/۹۱
عدم برابری واریانس‌ها	-۷/۷۰	۳۵/۱۲۳	۰/۰۰۰	-۵/۹۱

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که، بین مدیران مدارس از جهت دانش مدیریتی تفاوت معناداری در سطح ۰/۹۹۹ وجود دارد.

فرضیه دوم: آن دسته از مدیران متوسطه شهر مشهد که دارای دانش مدیریتی هستند به نحو اثربخش‌تری عمل می‌کنند. با توجه به فرضیه فوق و متغیرهای مورد مطالعه از آزمون T استفاده شد. نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انجام این امر در جدول ۲ آمده است.

جدول (۲)

اثربخشی	نمره T	درجه آزادی	معناداری T	اختلاف میانگین
برابری واریانس‌ها	۱/۴۴	۱۹۸	۰/۱۵	۵/۰۷
عدم برابری واریانس‌ها	۱/۴۳	۱۷۵	۰/۱۵	۵/۰۷

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که مدیران دارای دانش مدیریتی به نحو اثربخش‌تری نسبت به دیگران عمل نمی‌کنند.

فرضیه سوم: سلامت سازمانی آن دسته از مدیران مدارس متوسطه شهر مشهد که مدیران آن دارای دانش مدیریتی هستند بیشتر از مدارس است که

پژوهشنامه تربیتی

مدیران است که فاقد این نوع دانش می‌باشند با توجه به فرضیه فوق و متغیرهای مورد مطالعه از آزمون T استفاده شد. نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انجام این امر در جدول ۳ آمده است.

جدول (۳)

سلامت سازمانی	نمره T	درجه آزادی	معناداری T	اختلاف میانگین
برابری واریانس‌ها	۰/۹۵	۳۸	۰/۳۴	۵/۱
عدم برابری واریانس‌ها	۱/۰۳	۳۷/۹۹	۰/۳۰۵	۵/۱

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که سلامت سازمانی مدارس که دارای نقش مدیریتی هستند بیشتر از سایر مدارس نیست.

فرضیه فرعی اول: تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با رشته تحصیلی مرتبط و مدیران با رشته تحصیلی غیرمرتبط در مدارس متوسطه شهر مشهد وجود دارد. با توجه به فرضیه فوق و متغیرهای مورد مطالعه از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد. نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انجام این امر در جدول ۴ آمده است.

جدول (۴)

منبع تغییر	درجه آزادی	مجموع مجزورات	میانگین مجزورات	مقدار F	سطح معناداری
بین گروه‌ها	۳	۱۸/۲	۶/۰۹	۰/۴۰۳	۰/۷۵۲
درون گروه‌ها	۳۶	۵۴۴/۷	۸/۶۹		
کل	۳۹	۵۶۲/۰۴			

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که میان دانش مدیریتی مدیران رشته‌های مختلف تفاوت معناداری وجود ندارد.

فرضیه فرعی دوم: تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با درجه تحصیلی بالاتر و مدیران با درجه تحصیلی پایین‌تر وجود دارد. با توجه به فرضیه

رابطه دانش مدیریتی مدیران با اثربخشی و ...
 فوق و متغیرهای مورد مطالعه از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد. نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انجام این امر در جدول ۵ آمده است.

جدول (۵)

منبع تغییر	درجه آزادی	مجموع مجزورات	میانگین مجزورات	مقدار F	سطح معناداری
بین گروه‌ها	۲	۱۸/۹۵۰	۹/۴۷۵	۰/۶۴	۰/۵۳۱۲
درون گروه‌ها	۳۷	۵۴۴/۹۹۰	۷/۱۴۳		
کل	۳۹	۵۶۳/۰۴۸			

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که بین دانش مدیریتی مدیران دارای مدارک مختلف تفاوت معناداری وجود ندارد.

فرضیه فرعی سوم: تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیرانی که در دوره‌های بلند مدت آموزش دیده‌اند تا مدیرانی که در دوره‌های کوتاه مدت و کارگاهی آموزش یافته‌اند در مدارس متوسطه شهر مشهد مشاهده می‌شود. با توجه به فرضیه فوق و متغیرهای مورد مطالعه از آزمون T استفاده شد. نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انجام این امر در جدول ۶ آمده است.

جدول (۶)

نمره T	درجه آزادی	معناداری T	اختلاف میانگین
-۰/۳۸	۲۰	۰/۷۰۷	-۰/۶۷
-۰/۴۲	۱۹/۳۹	۰/۶۷۸	-۰/۶۷

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیرانی که در دوره‌های بلند مدت، آموزش دیده‌اند با مدیرانی که در دوره‌های کوتاه مدت یا کارگاهی تعلیم یافته‌اند وجود ندارد.

فرضیه فرعی چهارم: تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با سابقه و مدیران کم سابقه آموزشی در مدارس متوسطه شهر مشهد وجود دارد. با توجه

پژوهشنامه تربیتی

به فرضیه فوق و متغیرهای مورد مطالعه از آزمون T استفاده شد. نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انجام این امر در جدول ۷ آمده است.

جدول (۷)

اختلاف میانگین	معناداری T	درجه آزادی	نمره T	
۰/۳۱	۰/۹۱	۳۵	۰/۱۱۳	برابری واریانس‌ها
۰/۳۱	۰/۸۷	۱/۳۵	۰/۱۸۱	عدم برابری واریانس‌ها

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با سابقه و کم سابقه آموزشی در مدارس متوسطه شهر مشهد وجود ندارد.

فرضیه فرعی پنجم: تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با سابقه و کم سابقه مدیریتی در مدارس متوسطه شهر مشهد وجود دارد. با توجه به فرضیه فوق و متغیرهای مورد مطالعه از آزمون T استفاده شد. نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انجام این امر در جدول ۸ آمده است.

جدول (۸)

اختلاف میانگین	معناداری T	درجه آزادی	نمره T	
-۳/۲۶	۰/۰۷۵	۳۵	-۱/۸۳	برابری واریانس‌ها
-۳/۲۶	۰/۱۲۷	۵/۲۷	-۱/۸۱	عدم برابری واریانس‌ها

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با سابقه و بدون سابقه مدیریتی در مدارس متوسطه شهر مشهد وجود ندارد.

فرضیه فرعی ششم: تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران زن و مرد مدارس متوسطه شهر مشهد وجود دارد. با توجه به فرضیه فوق و متغیرهای

رابطه دانش مدیریتی مدیران با اثربفشی و ... مورد مطالعه از آزمون T استفاده شد. نتایج به دست آمده از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انجام این امر در جدول ۷ آمده است.

جدول (۸)

اختلاف میانگین	معناداری T	درجه آزادی	نمره T	
-۱/۲۲	۰/۳۱۸	۳۸	-۱/۰۱	برابری واریانس‌ها
-۱/۲۲	۰/۳۲۲	۳۵/۲۰	-۱/۰۱	عدم برابری واریانس‌ها

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران زن و مرد مدارس متوسطه شهر مشهد وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

یافته اصلی پژوهش نشان می‌دهد مدرسه‌ای که مدیران آن از دانش مدیریتی بیشتری برخوردار بوده‌اند از مدرسه‌ای که مدیران این دانش را نداشته‌اند به شکل معنادار اثربخش‌تر نبوده است. در این باره توجه به چند نکته ضروری است:

این یافته مخالف نتیجه به دست آمده از تحقیقات دیگری است که تأثیر مثبت آموزش بر عملکرد را نشان می‌دهد (بتویی، ۱۳۶۹، تیغ ساززاده، ۱۳۷۱، داد، ۱۳۷۱ و کسرایی، ۱۳۷۹). این یافته مخالف بسیاری از نظریه‌های موجود در حوزه‌های گوناگون دانش بشری به ویژه علوم اجتماعی و اقتصاد است. در این حال به رغم اندازه‌گیری پایایی و روایی ابزار سنجش دانش مدیریتی چون ۱- پرسشنامه محقق ساخته است و امکان ارائه پاسخ‌های کم دقت یا دخالت شانس در ارائه پاسخ درست وجود دارد، نمی‌توان نتایج به دست آمده از این آزمون را دقیقاً معرف اندازه و محتوای دانش مدیریتی مدیران نمونه تحقیق دانست.

به هر حال رد این فرضیه که مدیران مدارس متوسطه شهر مشهد با دانش مدیریتی بیشتر به نحو اثربخش‌تری از سایر مدیران عمل نمی‌کنند به عنوان یک یافته می‌تواند مبنای گفتگو و بررسی‌ها و تحلیل‌های بعدی و یا انجام تحقیقات دیگر برای تایید یا رد این نتیجه باشد.

در زمینه سلامت سازمانی یافته‌های تحقیق نشان داد که تفاوت معناداری بین دو گروه مدیران وجود ندارد. یعنی سلامت سازمانی مدارس که مدیران آن دارای دانش مدیریتی هستند از مدارس که مدیران آن دانش مدیریتی کمتری دارند بیشتر نیست. این یافته نیز باعث این نتیجه‌گیری نمی‌شود که دانش مدیریتی تاثیری در سلامت سازمانی ندارد. بر اساس رابطه سلامت با اثربخشی و به استناد پژوهش‌هایی که رابطه اثربخشی با آموزش و رشد حرفه‌ای را نشان می‌دهد این نتیجه‌گیری درستی نخواهد بود. به علاوه به دلیل تصور سلامت سازمان چون پیامدی مثبت و مطلوب وجود عوامل اولیه چون انگیزه و توانایی مدیر و سایر کارکنان منطقی است.

فرضیه یک تحقیق نشان داد که مدیران مدارس از دانش مدیریتی یکسانی برخوردار نیستند. در این حال فرضیه دو و سه که قبلاً درباره آن‌ها نتیجه‌گیری شده تفاوتی را در اندازه اثربخشی و سلامت سازمانی چنین مدیرانی نشان نداد. بر اساس این پژوهش هر چند این دیدگاه هوی و همکارانش که می‌گویند «مهم‌ترین نکات مورد نیاز برای اداره هر سازمانی ناشناخته است و شناختنی نیست» (۲۰۰۰) مورد انتقاد است اما با توجه به پذیرفتنی بودن اصل «عدم قطعیت» پژوهش‌گر در این که بتوان با استفاده از برنامه‌های استاندارد یا واحدهای آموزشی مجهز دانش لازم و کافی برای اداره امور سازمان را در اختیار مدیران قرارداد تردید دارد.

مرور فرضیه‌های فرعی پژوهش نیز حاوی برخی نکات ارزنده است، فرض تاثیر آموزش‌های قبلی مدیران بر دانش مدیریتی آن‌ها در این جا نیز با نتیجه

تردیدآمیزی رو به رو می‌شود انتظار منطقی این است مدیرانی که رشته تحصیلی دانشگاهی آن‌ها به زمینه‌های دانشی مدیریت آموزشی هم چون علوم تربیتی یا به طور کلی علوم انسانی مرتبط است از دانش مدیریتی بیشتری برخوردار باشند اما تحقیق به نتیجه رسید که تفاوت معناداری بین دانش مدیریتی مدیران با رشته دانشگاهی که از آن فارغ‌التحصیل شده‌اند وجود ندارد. نتیجه‌ای مشابه این برای فرضیه بعدی تحقیق به دست آمد. در این فرضیه معناداری تفاوت بین دانش مدیریتی مدیران با درجه تحصیلی بالاتر و پایین‌تر بررسی شد. نتیجه نشان می‌دهد تفاوت معناداری در اندازه دانش مدیریتی مدیران دارای مدرک کاردانی، لیسانس و فوق‌لیسانس بدون توجه به رشته تحصیلی شان وجود ندارد. این یافته نیز با این انتظار که مدیران با مدرک تحصیلی بالاتر با رشته مرتبط یا غیرمرتبط- دارای دانش بیشتری از جمله در موضوعات مربوط به سازمان و مدیریت هستند همخوانی ندارد. سومین فرضیه ویژه پژوهش به بررسی معناداری تفاوت بین دانش مدیریتی مدیرانی که دوره‌های بلندمدت آموزش را طی کرده‌اند با مدیرانی که دوره‌های کوتاه مدت یا کارگاهی را پشت سر گذارده‌اند پرداخت. نتیجه تحلیل آماری نشان داد که بین این دو دسته تفاوت معناداری از نظر دسترسی به دانش مدیریتی وجود ندارد این نتیجه در تحقیق حاضر با یافته به دست آمده از فرضیه قبلی همخوان است.

فرضیه بعدی پژوهش تفاوت معنادار دانش مدیریتی مدیران با سابقه و کم سابقه آموزشی را مورد مطالعه قرار داد. در این جا نیز فرض تحقیق رد شد یعنی تفاوت معناداری بین این دو دسته مدیران مشاهده نشد.

مشابه همین نتیجه‌گیری از تحلیل آماری فرضیه پنجم پژوهش به دست آمد. در آنجا نیز معناداری تفاوت بین مدیران با سابقه فعالیت‌های مدیریتی و بدون سابقه رد شد. چنین نتایجی ضمن سؤال برانگیزی و فراهم‌آوری زمینه‌های پژوهشی دیگر مباحث جالبی را برخواهد انگیزد که با تردید در تجربه‌های

پژوهشنامه تربیتی

معمولی زندگی حرفه‌ای ایجاد می‌شود. به این معنا که معمولاً این گمان می‌رود که با افزایش سابقه کار، بر دانستنی‌های فرد برای انجام یک فعالیت افزوده می‌شود. تحلیل آماری یافته‌های مربوط به آخرین فرضیه ویژه تحقیق نشان داد که تفاوتی بین مدیران زن و مرد از نظر دسترسی به دانش مدیریتی وجود ندارد.

کتابنامه

-Hoy.C, Jardin.C and Wood,M(2000) " Imporing quality in education.Falmer Press.London.

- آهنچیان، محمدرضا (۱۳۸۱) «بررسی رابطه اثربخشی مدیر با سلامت سازمانی مدارس راهنمایی و متوسطه استان زنجان.

- حاجی پور، مژگان (۱۳۷۵). «مطالعه و مقایسه سلامت سازمانی دبیرستان‌های دخترانه دولتی و غیرانتفاعی شهر تهران از دیدگاه دبیران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی تهران.

- حاجی شوره، محمد صادق، (۱۳۷۳). «تأثیر عواملی چون سن، سابقه تدریس، تحصیلات عالی، تحصیل در رشته علوم تربیتی، سابقه معاونت و مدیریت بر اثربخشی مدیران مدارس»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی علامه طباطبایی.

- ضیایی، محترم‌السادات، (۱۳۷۵). «رابطه بین میزان ثبات شغلی مدیران و میزان اثربخشی مدارس آنان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران.

- علاقه‌بند، علی (۱۳۷۸). سلامت سازمانی مدرسه، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، دوره ششم، بهار ۱۳۷۸، شماره ۲۱.